

СОВЕТ
СРЕДНЕКОРСИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул. Молодежная, д. 13, д. Средняя Корса,
Арский муниципальный район, 422024

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
УРТА КУРСА
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

Яшьләр урамы, 13 йорты, Урта Курса авылы,
Арча муниципаль районы, 422024

Тел. (84366)53-4-32, факс (84366)53-4-32. E-mail: Skor.Ars@tatar.ru

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы
Урта Курса авыл жирлеге Советы
КАРАРЫ**

« 10 » февраль 2021 ел

№ 3

**2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Урта
Курса авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең транспорт инфраструктурасын
комплекслы үстерү программасын раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2015 елның 25 декабрдәге 1440 номерлы «Жирлекләренң, шәһәр округларының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» карары, Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Курса авыл жирлеге Советының 2014 елның 27 октябрдәге 26 номерлы Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Урта Курса авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. 2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы «Урта Курса авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын расларга.

2. Өлеге карарны Татарстан Республикасы рәсми хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга һәм Арча муниципаль районының рәсми сайтында «Жирлекләр» бүлегендә (<http://arsk.tatarstan.ru>) урнаштыру юлы белән халыкка житкерергә.

3. Өлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемә алам.

Урта Курса авыл жирлеге башлыгы

Р.Р. Вафина

"Проект-тикшеренү Үзәге" ЖЧЖ

**Раслийм:
Татарстан Республикасы
Арча районы
Урта Курса авыл жирлеге башлыгы**

_____Вафина Р.Р.
мөһер урыны

**2021-2030 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА РАЙОНЫ
УРТА КУРСА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ
ТРАНСПОРТ ИНФРАСТРУКТУРАСЫН
КОМПЛЕКСЛЫ ҮСТЕРҮ ПРОГРАММАСЫ**

2021 ел

Эчтәлек

Кереш.....	5
1. Программаның паспорты.....	7
2. Транспорт инфраструктурасының гамәлдәге торышын тасвирлау.....	9
2.1 Россия Федерациясе субъектының Россия Федерациясе пространство оешмасы структурасындагы хәленә анализ, Россия Федерациясе субъектларының пространство оешмасы структурасында жирлек, шәһәр округы торышына анализ	11
2.2 Социаль-иқтисадый характеристика	12
2.3 Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасы эшчәнлегенә характеристика һәм эш күрсәткечләре.....	13
2.4 Юллар челтәрен характерлау, юлларны карап тоту сыйфатын бәяләү.	14
2.5 Транспорт чаралары паркы составын һәм автомобильләшү дәрәжәсен анализлау, парковкалар белән тәмин ителеш	17
2.6 Гомуми файдаланудагы транспорт чаралары эшенә характеристика, шул исәптән пассажирлар агымына анализ.....	17
2.7 Моторсыз хәрәкәт шартларына характеристика	18
2.8 Йөк транспорт чараларының хәрәкәтен характерлау, транспорт чараларының коммуналь һәм юл хезмәтләренә эшен бәяләү, транспорт чаралары мәғлүматлары өчен инфраструктураның торышы.....	18
2.9 Юл хәрәкәте иминлеген анализлау	18
Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтысы дәрәжәсен, халыкның иминлеген һәм сәламәтлеген бәяләү.....	19
2.11 Киләчәктә транспорт инфраструктурасын үстерү һәм урнаштыруның хәзерге шартларына характеристика.....	20
Транспорт инфраструктурасының эшләве һәм үсеше өчен кирәкле норматив-хокукый базаны бәяләү.....	21
Транспорт инфраструктурасын финанслауны бәяләү.....	22
3. Транспорт ихтыяжын фаразлау, халыкның хәрәкәт итү һәм йөкләр ташу күләмнәрен һәм характерын үзгәртү.....	24

3.1 Социаль-икътисадый һәм шәһәр төзелеше үсеше фаразы	24
3.2 Авыл жирлеге территориясендә булган транспортка ихтыяж, транспорт төрләре буенча йөкләрне йөртү күләмнәре һәм характеры фаразы	25
3.3 Авыл жирлеге территориясендә булган транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү фаразы	25
3.4 Авыл жирлегенең юл челтәрен үстерү фаразы.....	26
3.5 Автомобильләшү дәрәжәсе фаразы, юл хәрәкәте параметрлары	26
3.6 Юл хәрәкәте иминлеге күрсәткечләре фаразы	27
3.7 Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә һәм халыкның сәламәтлегенә тискәре йогынтысы фаразы	27
4. Транспорт инфраструктурасын үстерүнең принципияль вариантлары һәм транспорт инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләрен алга таба тәкъдим ителә торган вариантны сайлап алып бәяләү	29
5. Транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чаралары исемлеге, транспорт объектларының техник-икътисадый параметрлары, чараларны гамәлгә ашыру чираты	31
5.1 Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары	32
5.2 Гомуми файдаланудагы транспортны үстерү, транспорт-күчеш төеннәрен булдыру чаралары	32
5.3 Жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктура үстерү чаралары, бердәм паркларны үстерүне дә кертеп.....	32
5.4 Жәяүлеләр һәм велосипедта йөрү инфраструктурасын үстерү чаралары	33
5.5 Йөк транспорты, коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чаралары өчен инфраструктураны үстерү чаралары	33
5.6 Гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юллары челтәрен үстерү чаралары	33
5.7 Юл хәрәкәтен оештыру, шул исәптән юл хәрәкәте куркынычсызлыгын үстерү, юлларның яисә аларның өләшләренең йөкләнешен киметү буенча комплекслы чаралар.....	34

6. Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларын финанслауның транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган күләмнәрен һәм чыганақлары күләмен бәяләү 39
7. Транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларының нәтижәлелеген бәяләү 42
8. Жирлек, шәһәр округы территориясендә транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендә эшчәнлекне хокукый һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү, институциональ үзгәртеп корулар буенча тәкъдимнәр 45

Кереш

Транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү - авыл жирлеген үстерүнең төп шартларының берсе. Программаның төп чараларын эшләүгә кадәрге этап булып муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый һәм территориаль үсешен анализлау һәм бәяләү тора.

Муниципаль берәмлекнең социаль-икътисадый һәм территориаль үсешен анализлау һәм бәяләү, шулай ук аның үсеш фаразы түбәндәге юнәлешләр буенча үткәрелә:

- демографик үсеш;
- перспективалы төзелеш;
- транспорт инфраструктурасының торышы.

Программа хезмәтләрдән файдаланучыларга ышанычлы һәм тотрыклы хезмәт күрсәтүне тәмин итүгә, транспорт инфраструктурасы объектларының тузуын киметүгә юнәлтелгән. Программаның төп максатлары:

- муниципаль берәмлек территориясендә икътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыручы халыкка, шулай ук юридик затларга һәм шәхси эшкуарларга (алга таба икътисадый эшчәнлек субъектлары) транспорт хезмәте күрсәтүнең иминлеген, сыйфатын һәм нәтижәлелеген тәмин итү;

- авыл жирлеген шәһәр төзелешен проектлау нормативлары нигезендә халыкның һәм икътисадый эшчәнлек субъектларының транспорт инфраструктурасы объектларыннан файдалана алуын тәмин итү;

- халыкның кая да булса баруга ихтыяжлары нигезендә, транспорт инфраструктурасын икътисадый эшчәнлек субъектларының муниципаль берәмлек территориясендә пассажирлар һәм йөкләр ташуга булган ихтыяжларына туры китереп үстерү;

- муниципаль берәмлектә шәһәр төзелеше эшчәнлегенә буенча балансланган транспорт инфраструктурасы үстерү;

- транспортка булган ихтыяж белән идарә итү өчен шартлар тудыру;

- хужалык эшчәнлегенә икътисадый нәтижәләренә карата юл хәрәкәтендә катнашучыларның гомерен һәм сәламәтлеген тәмин итү өчен өстенлекле шартлар тудыру;

башка транспорт чараларына карата гомуми файдаланудагы транспорт чаралары хэрэкэтенен өстенлекле шартларын булдыру;

халыкның жэяү һәм велосипедта йөрүе өчен шартлар;

гамәлдәге транспорт инфраструктурасы эшчәнлегенен нәтижәлелеге.

Программаны гамәлгә ашыруга бирелә торган бюджет акчалары транспорт инфраструктурасының гамәлдәге объектларын ремонтлауга, реконструкцияләүгә, шулай ук яңа объектлар төзүгә бәйле юл хужалыгы объектларын модернизацияләү проектларын гамәлгә ашыру өчен карала.

1. Программаның паспорты

2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы

Атамасы	2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы
Программаны эшләү өчен нигез	<p>2021-2030 елларга Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы түбәндәге документлар нигезендә эшләнә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2004 елның 29 декабрдәге 190-ФЗ номерлы РФ Шәһәр төзелеше кодексы; – «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон; – «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 08 декабрдәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон; – «Жирлекләрен, шәһәр округларының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» 2015 елның 25 декабрдәге 1440 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары; – «2030 елга кадәр чорга Россия Федерациясе транспорт стратегиясенең яңа редакциясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2014 елның 11 июлдәге 1032-р номерлы күрсәтмәсе; - Хөкүмәтнең 1996 елның 3 июлдәге 1063-р номерлы боерыгы (2014 елның 23 маендагы үзгәрешләр белән); - Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегенә Уставы; - «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2011.
Заказчының исеме:	Урта Курса авыл жирлегенә администрациясе
Программаны эшләүче:	"Проект-тикшеренү үзәге" ЖЧЖ
Программаның урнашу урыны	Россия, Татарстан Республикасы, Арча районы, Урта Курса авылы, Яшьләр ур., 13 й.
Программаның максатлары	☐ икътисадта товар әйләнешен тизләтүне һәм транспорт чыгымнарын киметүне тәмин итә торган заманча һәм нәтижелә транспорт инфраструктурасын үстерү; ☐ халык өчен транспорт комплексы хезмәтләреннән

	<p>файдалану мөмкинлеген арттыру;</p> <p>☐ транспорт системасының иминлеген һәм тотрыклылығын комплекслы үстерү.</p>
Программаның бурычлары	<p>☐ норматив таләпләргә туры килә торган жирле эһәмияттәге автомобиль юлларының озынлығын арттыру;</p> <p>☐ жирле эһәмияттәге автомобиль юллары буйлап хәрәкәтнең ышанычлылығын һәм иминлеген арттыру;</p> <p>☐ жирле эһәмияттәге автомобиль юлларының тотрыклы эшләвен тәмин итү;</p> <p>☐ автотранспорт өчен тукталышлар санын арттыру, билгеләнгән урыннарда автомобильләр кую урыннары өчен шартлар тудыру, йорт яны территорияләрен, жәяүлеләр зоналарын автомобильләрдән азат итү.</p>
Халыкны транспорт инфраструктурасы объектлары белән тәмин итүнең максатчан күрсәткечләре (индикаторлары)	<p>☐ норматив таләпләргә туры килә торган гомуми файдаланудагы жирле эһәмияттәге автомобиль юллары озынлығы өлеше;</p> <p>☐ норматив таләпләргә жавап бирми торган гомуми файдаланудагы жирле эһәмияттәге автомобиль юллары озынлығы өлеше;</p> <p>☐ жәяүлеләр юллары озынлығы;</p> <p>☐ велосипед юллары озынлығы;</p> <p>☐ каты өслекле юллар буенча гомуми файдаланудагы автомобиль юллары челтәре белән ел бие даими элементә тәмин итү;</p> <p>☐ федераль, региональ һәм муниципальара эһәмияттәге юллар челтәрендә начар юл шартлары аркасында юл-транспорт һәләкәтләре саны;</p> <p>☐ халыкның транспорт хезмәте күрсәтү белән тәмин ителеше.</p>
Программаны гамәлгә ашыру вакыты һәм этаплары	<p>Программа чаралары 2021 – 2030 елларны үз эченә ала. Программада каралган чаралар һәм максатчан күрсәткечләр (индикаторлар) елларга бүленгән.</p>
Финанслау күләмнәре һәм чыганақлары	<p>Программаны финанслауның гомуми күләме 2021-2030 елларда - төрле дәрәжәдәге бюджет чаралары һәм бюджеттан тыш чыганақлар жәлеп итү исәбенә 5 913,93 мең сум тәшкил итә.</p> <p>2021 - 2030 еллар план чорында каралган бюджет ассигнованиеләре жирле бюджет проектын формалаштырганда төгәлләштереләргә мөмкин.</p>
Программа чаралары	<p>Куелган максатларга ирешү һәм программа бурычларын хәл итү, күрсәткечләрнең һәм индикаторларның планлаштырылган зурлыкларына ирешү өчен түбәндәге чараларны үтәү каралган:</p> <p>1. Гомуми файдаланудагы жирле эһәмияттәге автомобиль юлларын һәм алардагы ясалма корылмаларны, шулай ук транспорт инфраструктурасының башка объектларын карап тоту чаралары.</p> <p>Чараларны гамәлгә ашыру автомобиль юлларын һәм алардагы ясалма корылмаларны карап тоту эшләрен норматив таләпләр нигезендә башкарырга мөмкинлек бирәчәк.</p>

2. Транспорт инфраструктурасының гамәлдәге торышын тасвирлау

Гомуми мәгълүмат

Урта Курса авыл жирлеге Арча муниципаль районының көньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Аның мәйданы 6988,4 га.

Урта Курса авыл жирлеге чиге «Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 21 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы (134-ТРЗ номерлы Закон редакциясендә) Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнде. Жирлек чиге турында белешмәләр күчмәсез мөлкәтнең бердәм дәүләт реестрында бирелгән.

Жирлек территориясендә түбәндәге торак пунктлар урнашкан:

- Урта Курса авылы (авыл жирлегенә административ үзәге);
- Югары Курса авылы;
- Түбән Курса авылы;
- Алан авылы;
- Корайван авылы;
- Сарай-Чокырча авылы;
- Сарай-Чокырча тимер юл разъезды.

Табигый-климат шартлары

СП 131.13330.2012 "Төзелеш климатологиясе"ндә китерелгән төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы буенча Урта Курса авыл жирлеге IV климат районында урнашкан. Жирлеккә хас салкын һәм жылы чорларның климат параметрлары 1 һәм 2 нче таблицаларда күрсәтелгән.

1 нче таблица - елның салкын вакытының климат параметрлары

Климат параметрлары		Күрсәткеч
салкын һава температурасы °С, тәмин ителеше	0,98	- 41
	0,92	- 33
иң салкын биш көнлек һава температурасы, °С, тәмин ителеше	0,98	- 33
	0,92	- 31
Һава температурасы, °С, тәмин ителеше 0,94		- 17

Климат параметрлары		Күрсәткеч
Һаваның абсолют минималь температурасы, °С		- 47
Иң салкын айның уртача тәүлеклек һава температурасы амплитудасы, °С		7,1
Һаваның уртача температурасы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 0 °С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	151
	уртача температура, °С	- 8,1
Һаваның уртача температурасы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 8 °С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	208
	уртача температура, °С	- 4,8
Һаваның уртача температурасы, °С, уртача тәүлеклек һава температурасы ≤ 10 °С булган чор.	дәвамлылык, тәүлек	223
	уртача температура, °С	- 3,8
Иң салкын айның уртача айлык һава дымлылығы, %		82
иң салкын айның 15 сәгатендә һаваның уртача айлык чагыштырма дымлылығы, %		81
Ноябрь - март өчен явым-төшем күләме, мм		177
Декабрь - февральдә өстенлек итүче жил юнәлеше		көнъяк-көнбатыш
Гыйнварда румбалар буенча жилнең уртача тизлеге, м/с		4,1
Һава температурасы уртача тәүлеклек ≤ 8 °С булган чорда жилнең уртача тизлеге, м/с		3,1

2 нче таблица - елның жылы вақытының климат параметрлары

Климат параметрлары	Күрсәткеч
Барометрик басым, гПа	1002
Һава температурасы °С, тәэмин ителеш 0,95	24
Һава температурасы, °С, тәэмин ителеш 0,98	28
Иң жылы айның уртача максималь температурасы, °С	25,1
Һаваның абсолют максималь температурасы, °С	39
Иң жылы айның уртача тәүлеклек һава температурасы амплитудасы, °С	9,9
Иң жылы айның уртача айлык һава дымлылығы, %	69
иң жылы айның 15 сәгаттә һаваның уртача айлык чагыштырма дымлылығы, %	56
Апрель - октябрь өчен явым-төшем күләме, мм	368
Явым-төшемнең тәүлеклек максимумы, мм	75
Июнь-август айларында өстенлек итүче жил юнәлеше	Төнъяк, Көнбатыш
Жилнең румблар буенча уртача минималь тизлеге июль, м/с	0

Жирлек климаты параметрларын бәяләү СП 131.13330.2012 «Төзелеш климатологиясе» мәгълүматлары буенча башкарылды (Казан).

Һаваның уртача еллык температурасы 3,5 С тәшкил итә.

Еллык уртача явым-төшем күләме 530,4 мм.

Жирлек территориясендә көнбатыш һәм көнъяк-көнбатыш юнәлешендәге жилләр өстенлек итә.

Жилнең уртача еллык тизлегә 3,2 м/сек тәшкил итә.

2.1 Россия Федерациясе субъектының Россия Федерациясе киңлегә структурасындагы хәленә анализ, Россия Федерациясе субъектлары киңлегә структурасында жирлек, шәһәр округы торышына анализ

Урта Курса авылы Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегенең административ үзәге булып тора.

Урта Курса жирлегендә бер гомуми белем бирү учреждениесе бар.

Халыкны хастаханә учреждениеләре, шулай ук ашыгыч медицина ярдәме белән тәэмин итү Арча шәһәренең үзәк район хастаханәсе тарафыннан гамәлгә ашырыла. Урта Курса авыл жирлегенең административ үзәгеннән үзәк район хастаханәсенә кадәр ара 12 км чамасы тәшкил итә (ашыгыч ярдәм машинасы килү вакыты - 12 мин чамасы).

Урта Курса авыл жирлегенә мәдәни хезмәт күрсәтүне бер китапханә, бер мәдәният йорты һәм өч авыл клубы гамәлгә ашыра.

Гражданның сәламәтлеген саклауга һәм аларның тормыш сыйфатын күтәрүгә ярдәм итүче төп учреждениеләр Урта Курса авылында спорт залы һәм спорт майданчыгы булган гомуми белем бирү учреждениесендә урнашкан.

Халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү өлкәсе актив үсеш ала, бу авыл жирлегендә турыдан-туры чагылыш таба. Сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмаларына кибетләр, аптека киосклары һәм пунктлар, ашханәләр, кабымлыклар, автозаправка станцияләре, мунча һәм чәчтарашханә керә.

Авыл жирлегендә икътисадны һәм социаль инфраструктураны үстерүгә юнәлтелгән милли һәм өлкә муниципаль программалары гамәлгә ашырыла, бу сәнәгать һәм авыл хужалыгы потенциалын нәтижәле файдалануга ярдәм итә.

Халык санының яшь составы буенча хәзерге балансы 3 нче таблицада күрсәтелгән.

3 нче таблица

№	халыкның яшь төркемнәре	Халык (кеше)	Яшь төркемнәренән чагыштырма нисбәте (%)
1.	Хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк (0 - 15 яшь)	241	22,05

2.	Хезмәткә сәләтле яшьтәгеләр: (ир-атлар 16-59 яшь) (хатын-кызлар 16-54 яшь)	636	58,19
3.	Пенсия яшендәгеләр	216	19,76
Барлығы		1093	

Киләчәктә халык санын фаразлау

Халык саны халыкның демографик фаразын, табигый һәм механик хәрәкәтен исәпкә алып, жирлекнең бүленеш системасында үсеш перспективалары турындагы мәгълүматларга нигезләнеп билгеләнгән. Перспективада халык саны 4 нче таблицада китерелгән.

Татарстан Республикасы Арча районы Урта Курса авыл жирлегендә даими халык саны киләчәктә түбәндәгечә булачак:

4 нче таблица.

Атамасы	Төп чор (2021)	Беренче чират (2025)	Исәп-хисап срогы (2030)
Урта Курса авыл жирлеге	1093	1068	1043

2.2 Социаль-икътисадый характеристика

Икътисадый үсеш күрсәткечләренең берсе - халык саны. Халык саны үзгәрү авыл жирлегендә тормыш дәрәжәсе индикаторы, яшәү, эшчәнлек алып бару өчен территориянең жәлеп итүчәнлеге.

Урта Курса авыл жирлегендә халык саны 01.01.2020 елда 1093 кеше (яшәү урыны буенча теркәлгән), шулардан хезмәткә сәләтле халык - 636 кеше (58,19%) тәшкил итте. Моннан тыш, авыл жирлегендә 216 пенсионер (19,76%), хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк балалар - 241 кеше (22,05%) яши.

Шул ук вакытта авыл жирлеге территорияне һәм аның социаль-икътисадый инфраструктурасын үстерергә мөмкинлек бирә торган шартларга ия.

5 нче таблица

Шартлар	Аңлатмалар
Уникаль табигать	Урта Курса авыл жирлеге югары табигый потенциалга

шартлары	ия территориядә урнашкан. Урман массивлары, матур рельеф - болар барысы да ял итү өчен алшартлар тудыра.
Югары тарихи-мәдәни потенциал	Бай тарихи-мәдәни мирас булу аларны реабилитацияләү һәм яңадан торгызу өчен өстәмә алшартлар тудыра.
Территориянең резервлары шактый күп булу	Биредә инвестицион һәм эшлекле активлык артуын, жиргә һәм төзелешкә ихтыяж үсүен көтәргә мөмкин.

2.3 Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасы эшчәнлегенә характеристика һәм эш күрсәткечләре

Транспорт инфраструктурасы - урам-юл челтәрен, урамнан тыш транспорт линияләрен һәм корылмаларын, пассажирларга хезмәт күрсәтү объектларын, йөк ташу объектларын, транспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау һәм техник хезмәт күрсәтү объектларын, тышкы пассажир һәм йөк транспорты объектларын һәм коммуникацияләр системасын үз эченә ала.

Транспорт өлкәсен үстерү дәрәжәсе аерым территориаль берәмлекләр икътисадының гомуми торышы, дәүләт структураларының инвестициясе һәм социаль сәясәте һәм башка факторлар белән билгеләнә. Соңгылары арасында авыл жирлегенәң географик урыны үзенчәлекләре мөһим роль уйный.

Урта Курса авыл жирлегенәң транспорт инфраструктурасы Татарстан Республикасы инфраструктурасының өлешен тәшкил итә. Авыл жирлегенәң транспорт структурасының төп структур элементлары булып урамнар һәм юллар челтәре тора.

Урта Курса авыл жирлегенәң башка өлкәләр белән тышкы транспорт-икътисадый элемтәләре нигездә автомобиль транспорты ярдәмендә гамәлгә ашырыла.

Урта Курса авыл жирлеге халкы, оешмалары һәм предприятиеләре куллана торган транспорт төрләре 6 нчы таблицада бирелгән.

6 нчы таблица

Транспорт төре	Файдалану ешлығы
Тимер юл транспорты	Жирлек территориясендә Горький тимер юлының «Казан - Кукмара» өлеше бар
Су транспорты	Су транспорты юк
Һава транспорты	Һава транспорты юк
Автомобиль транспорты	Гражданнарны йөртү һәм йөк ташуның төп чарасы (шәхси транспорт)

2.4 Юллар челтәрен характерлау, юлларны карап тоту сыйфатын бәяләү

Автомобиль юллары Урта Курса авыл жирлегенә транспорт инфраструктурасының мөһим состав өлеше булып тора. Алар авыл территориясен күрше территорияләр белән бәйләләр, жирлекнең торак пунктларын район үзәгенә белән бәйләләр, жирлекнең барлык торак пунктларының тормыш эшчәнлеген тәэмин итәләр, жирлекне үстерү мөмкинлекләрен билгеләләр, алар буенча йөк ташу һәм пассажирлар йөртү башкарыла.

Урта Курса авыл жирлегенә территориягә буйлап узучы автомобиль юллары 7 нче таблицада бирелгән.

7 нче таблица

№	Объект атамасы	Категория	Өслек тибы	Озынлыгы, м
Региональ эһәмияттәгә				
1	"Арча - Сеже" а / ю	IV	грунт	7115
2	"Арча - Сеже" - Урта Курса - Югары Курса	IV	асфальт-бетон	1017
3	"Арча - Сеже" - Алан"	IV	асфальт-бетон	6328
4	"Сарай -Чокырча - Корайван"	IV	вак таш	3056
Муниципаль районның жирле эһәмияттәгә				
5	«Арча - Сеже» - Түбән Курса а/ю	IV	асфальт-бетон	400
6	"Арча - Сеже" - Алан" - Байлар Сабасы	IV	асфальт-бетон	821

Жирлекнең жирле эһәмияттәгә юлларының озынлыгы 13539 метр, муниципаль районның жирле эһәмияттәгә юлларының озынлыгы 1221 метр, региональ эһәмияттәгә юллар 17516 метр тәшкил итә.

Автомобиль юллары асфальт, грунт, гравий, комлы гравий, вак таш-гравий һәм башкалардан тора. Грунт өслеге өстенлек итә.

Күп очракта автомобиль юллары челтәрен үстерү дәрәжәсе жирлекнең тотрыклы икътисадый үсешенә ирешү бурычларын хәл итү, жирле житештерүчеләрнең конкурентлык сәләтен күтәрү һәм халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга бәйле.

Гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына авыл жирлегенең муниципаль милкендәге авыл жирлеге чикләрендә урнашкан муниципаль юллар, урам-юл челтәре һәм юл инфраструктурасы объектлары керә.

Авыл жирлегенең гомуми файдаланудагы жирле әһәмиятле автомобиль юлларын классификацияләү һәм аларны автомобиль юллары категорияләренә (беренче, икенче, өченче, дүртенче, бишенче категорияләр) кертү Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә автомобиль юлларының транспорт-эксплуатация характеристикалары һәм кулланыучанлык сыйфатлары буенча гамәлгә ашырыла.

Төп жирле автомобиль юллары Урта Курса авыл жирлегендәге торақ пунктлар урамнары һәм аерым объектлары арасында бәйләү функцияләрен үти.

ГОСТ Р 52398 «Автомобиль юллары классификациясе, төп параметрлар һәм таләпләр» нигезендә авыл жирлегенең гомуми кулланылыштагы юлларының «Гадәти типтагы юл» (тизйөрешле юл түгел) автомобиль юллары классының V категориясенә керә.

V категория өчен полосалар саны - 1, полосаның киңлеге 4,5 метр, бүлү полосасы таләп ителми, автомобиль юллары, велосипед һәм жәяүлеләр юллары, тимер юллар белән бер дәрәжәдә кисешү рөхсәт ителә һәм бер дәрәжәдә кушылган юлга керү рөхсәт ителә.

Урта Курса авыл жирлеге бюджетында юл хужалыгы чыгымнарын финанслау житмәү сәбәпле, авыл жирлеге урамнарының шактый өлеше аерым параметрлар буенча норматив документлар һәм техник регламентлар таләпләренә туры килми башлады. Юлларда чокырларны ремонтлау буенча

шактый эш башкару зарурлыгына бэйле рәвештә, урам-юл челтәрен карап тотуга матди чыгымнар артты.

Гомуми файдаланудагы жирле әһәмиятле автомобиль юлларының (алга таба - жирле автомобиль юллары) гомуми озынлыгы 13,539 км тәшкил итә, шул исәптән: каты өслекле - юк, күчмә өслек белән (вак таш, гравий) - юк; грунтлы юллар - 13,539 км.

Автомобиль юллары стратегик әһәмияткә ия. Алар авыл жирлеген күрше территорияләр, район үзәге белән бэйлиләр, муниципаль берәмлекнең тормыш эшчәнлеген тәэмин итәләр, авыл жирлеген үстерү мөмкинлекләрен билгелиләр, алар буенча автомобиль белән йөк һәм пассажирларны ташу гамәлгә ашырыла. Авыл автомобиль юллары челтәре халыкның мобильлеген һәм матди ресурслар алу мөмкинлеген тәэмин итә, транспорт чыгымнарын һәм ташу чыгымнарын киметү исәбенә, икътисадның житештерү мөмкинлекләрен киңәйтергә мөмкинлек бирә.

Урам-юл челтәре составындагы юллар һәм урамнар түбәндәге категорияләргә бүленгән:

- торак пунктның тышкы юллар белән транспорт элементәсе гамәлгә ашырыла торган бистә юллары;

- кеше яши торган территорияләрнең ижтимагый үзәк белән бэйләнешен тәэмин итүче төп урамнар;

- торак төзелешендәге урамнар (кеше яши торган урамнар). Бу урамнар буенча кеше яши торган территорияләр эчендә һәм төп урамнар белән транспорт элементәсе гамәлгә ашырыла;

- жәяүлеләр өчен урамнар - алар буенча учреждениеләр һәм хезмәт күрсәтү предприятиеләре белән, шул исәптән жәмәгать үзәге чикләрендә элемент алып барыла.

Авыл жирлегендә урамнарны төзекләндерү, жәмәгать үзәгендә тротуар плитәсеннән тротуарлар төзү кирәк.

Бүгенге көндә Урта Курса авыл жирлегенең төп урамнары һәм юлларының күп өлеше грунттан тора.

Урта Курса авыл жирлегенең урам-юл челтәре житешсезлекләренә түбәндәгеләрне кертергә мөмкин:

- СНиП 2.07.01-89 таләпләре нигезендә урам-юл челтәренең категорияләр буенча төгәл бүленеше юк;

- торак пунктның барлык урам-юл челтәре канәгатьләнерлек хәлдә һәм каты өслекле түгел;

- жәяүлеләр урамнарның машиналар йөри торган өлешеннән бара, бу юлда юл-транспорт һәлакәте барлыкка килүгә китерә.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү шәхси куркынычсызлыкны тәмин итү, демографик, социаль һәм икътисадый проблемаларны хәл итү, тормыш сыйфатын яхшырту, региональ үсешкә ярдәм итү кебек милли бурычларның состав өлеше.

2.5 Транспорт чаралары паркы составын һәм автомобильләшү дәрәжәсен анализлау, парковкалар белән тәмин ителеш

Соңгы елларда авыл жирлеге территориясендә автомобильләр саны арту тенденциясе күзәтелә. Әлеге күрсәткечнең төп үсеше гражданның жиңел автомобильләре саны елга уртача 10-11 %ка арту исәбенә гамәлгә ашырыла. Йөк автомобильләре паркы артмады, бу илдә һәм районда килеп туган икътисадый вазгыятькә бәйле.

Авыл жирлегендә, шул исәптән гражданның шәхси милкендә булган йөк һәм жиңел автомобильләренң гомуми саны турында мәгълүматлар юк.

Урта Курса авыл жирлеге территориясендә автотранспортны саклау предприятиеләрнең территорияләре чикләрендә һәм авыл жирлегендә яшәүчеләрнең йорт яннарында гамәлгә ашырыла.

2.6 Гомуми файдаланудагы транспорт чаралары эшенә характеристика, шул исәптән пассажирлар агымына анализ

Пассажир транспорты халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә мөһим элемент булып тора, аннан башка жәмгыятьнең нормаль эшләве мөмкин түгел. Ул

халыкның житештерү, көнкүреш һәм мәдәни багланышлар белән бәйле хәрәкәт итүгә булган ихтыяжларын канәгатьләндерергә тиеш.

Урта Курса авыл жирлеге территориясендә жәмәгать транспорты юк.

2.7 Моторсыз хәрәкәт шартларына характеристика

Урта Курса авыл жирлеге территориясендә велосипед хәрәкәтенең оешкан формасы һәм аерым инфраструктурасы юк.

2.8 Йөк транспорт чараларының хәрәкәтен характерлау, коммуналь һәм юл хезмәтләренең транспорт чаралары эшен бәяләү, әлеге транспорт чаралары инфраструктурасының торышы

Урта Курса авыл жирлегендә коммерцияле һәм коммерцияле булмаган нигездә йөк ташу белән шөгыйльләнгән оешмалар юк.

Йөк ташу буенча актуаль мәгълүматлар юк.

Урта Курса авыл жирлегенең коммуналь хезмәтләренең үз транспорт чаралары юк, гомуми кулланылыштагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту өчен махсус техника кулланганда, муниципаль контрактлар төзелә.

Урта Курса авыл жирлегендә автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү буенча шәхси предприятиеләр юк.

2.9 Юл хәрәкәте иминлеген анализлау

Юл-транспорт инфраструктурасының имин юл хәрәкәтенең жәмгыять һәм дәүләт ихтыяжларына туры килмәве, юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү системасының нәтижәле эшләмәве һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның дисциплинасы түбән булуга бәйле рәвештә автомобиль транспорты белән бәйле һәлакәтләр проблемасы аеруча кискен.

Автомобиль юлларын төзү, реконструкцияләү һәм ремонтлау күләмнәрен кимегәндә транспорт чаралары паркының артуы, автомобиль юлларын карап тотуны финанслау житәрлек булмау хәрәкәт итү шартларының начарлануына китерде.

Торак пунктлар урамнарында һәм жирлекнең автомобиль юлларында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау һәм аларны киметү бүгенге көндә актуаль бурычларның берсе.

Шәхси автотранспорт саны арту һәм юл хәрәкәтен оештыруның техник чараларының камил булмавы аркасында, Урта Курса авыл жирлеге территориясендә юл-транспорт һәлакәтләре белән бәйлә өзгәрткәнчә начарлануы мөмкин.

Юл хәрәкәте иминлеге дәүләт инспекциясенә Татарстан Республикасы буенча идарәсе мәгълүматларына караганда, юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгуның төп сәбәпләре булып хәрәкәт тизлегенә конкрет юл шартларына туры килмәве, тизлек режимын, жәяүлеләрне узып китү кагыйдәләрен һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу тора.

Юл хәрәкәтен оештыруның иң мөһим техник чараларынан берсе - юл билгеләре, машина йөртүчеләрнең һәм жәяүлеләрнең хәрәкәт режимындагы шартлар турында мәгълүмат бирү өчен билгеләнгән мәгълүмати күрсәткечләр. Юл билгеләрен сыйфатлы итеп ясау, аларны тиешле күләмдә дәрәжә урнаштыру һәм мәгълүматлылык юл-транспорт һәлакәтләре санын киметүгә зур йогынты ясый һәм, гомумән, хәрәкәтнең уңайлылыгын арттыра.

Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре

йогынтысы дәрәжәсен, халыкның иминлеген һәм сәламәтлеген бәяләү

Автомобиль транспорты һәм автотранспорт комплексы инфраструктурасы әйләнә-тирә мохитне пычратуның төп чыганакларына керә.

Һаваның автотранспортның эшкәртелгән газлары белән пычрануының төп сәбәбе - автотранспорт саны арту, аның искерүе һәм сыйфатсыз ягулык куллану.

Эчке янулы двигательләрнең эшкәртелгән газлары зарарлы матдәләрдән һәм кушылмалардан, шул исәптән канцероген матдәләрдән тора. Шиннарның, тормоз накладкаларының тузуы, юл өслекләрен бозлавыкка каршы хлоридлар белән эшкәртү юл биеклекләрен һәм су объектларын пычрата.

Эчке янулы двигательлэрнең төп компоненты (тавыштан тыш) - углерод (ис газы) - кеше, хайваннар өчен куркыныч, концентрациясенә карап, төрле дәрәжәдә агулану тудыра. Автомобильләр чыгарган газлар һәм һавадагы пычрак матдәләр катнашмалары агрессив яңа матдәләр барлыкка китерергә мөмкин. Автомобиль юллары янындагы территорияләрдә су, туфрак һәм үсемлекләр кайбер канцероген матдәләргә ия. Биредә яшелчә, жиләк-жимеш үстерү, малларга үлән чабу тыела.

Автотранспортның әйләнә – тирә мохитне пычратуга тискәре йогынтысын киметү эшендә төп юнәлешләрнең берсе - киләчәктә альтернатив ягулык - сыекландырылган газ куллануны киңәйтү, юлларны төзекләндерү, двигательләр эшен контрольдә тоту.

2.11 Киләчәктә транспорт инфраструктурасын үстерү һәм урнаштыруның хәзерге шартларына характеристика

Арча районының үсеш перспективасы Урта Курса авыл җирлегә үсеш белән турыдан-туры бәйләнгән.

Муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисадый хәленә үткәрелгән анализ көчле һәм йомшак яктар, кимчелекләр һәм мөмкинлекләр булуын 8 нче таблицада күрсәтә.

8 нче таблица - Муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисадый хәленә анализ

Көчле яктар (уңышлылык факторлары)	Йомшак яктар (проблемалар)
<ul style="list-style-type: none"> ● Районның территорияль үзенчәлекләре; ● Мәдәни-тарихи мирасы һәм табигый ландшафт; ● Су ресурслары; ● Жир ресурслары; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Район иқтисадының барлык тармакларында профессиональ кадрлар житмәү; ● Катлаулы демографик вәзгыять; ● Торак төзелешенә түбән булуы; ● АПК һәм ТКХ предприятиеләренә хәле авыр булу; ● Башка дәрәжәдәге бюджетларга бәйләлекнең югары булуы; ● Мәдәни-ял итү билгеләнешендәге объектларның һәм физкультура һәм спорт учреждениеләренә начар матди-техник базасы.

	<ul style="list-style-type: none"> • Начар үсеш алган инженерлык инфраструктурасы; • Начар үсеш алган транспорт инфраструктурасы;
Мөмкинлекләр	Кимчелекләр (булырга мөмкин житешсезлекләр)
<ul style="list-style-type: none"> • Яңа кече сәнәгать предприятиеләре оештыру; • Сәнәгатьтә, сәүдәдә кече һәм урта предприятиеләр саны арту; • Бюджет өлкәсе учреждениеләрендә энергия һәм ресурслар саклаучы технологияләр куллану; • Спорт һәм мәдәни-ял итү эшчәнлеген үстерү; 	<ul style="list-style-type: none"> • Район предприятиеләре һәм учреждениеләре өчен һөнәри кадрларны югалту; • Торак фонды искерү; • Экология торышының начараюы, урман һәм су ресурсларының ярлылануы; • Район бюджетының РФ бюджет системасының башка бюджетларына бәйлеләге арту.

Әлеге таблицада күренгәнчә, Урта Курса авыл жирлегә территориясе 01.01.2020 ел торышы буенча инвесторларны жәлеп итәрлек түгел, транспорт инфраструктурасын үстерү перспективалары сәнәгать житештерүе, туризм үсешенә бәйле.

Авыл жирлегендә булган демографик өзгәртүне, жирле сәнәгать һәм авыл хужалыгы житештерүчеләре продукциясенә базар бәйләрен исәпкә алып, 2030 елга кадәр Урта Курса авыл жирлегенә транспорт инфраструктурасын үстерү һәм урнаштыру югары темпларда планлаштырылмый.

Транспорт инфраструктурасының эшләве һәм үсеше өчен кирәкле норматив-хокукый базаны бәяләү

2021-2030 елларга Урта Курса авыл жирлегенә транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы түбәндәге норматив-хокукый документлар нигезендә эшләнә:

- 2004 елның 29 декабрендәге 190-ФЗ номерлы РФ Шәһәр төзелеше кодексы;

«РФ Шәһәр төзелеше кодексына һәм РФ аерым закон актларына үзгәртешләр кертү турында» 2014 елның 29 декабрендәге 456-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегә турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 08 декабрдәгә 257-ФЗ номерлы Федераль закон;

“Транспорт куркынычсызлыгы турында” 2007 елның 09 февралдәгә 16-ФЗ номерлы Федераль закон;

«Жирлекләренә, шәһәр округларының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» 2015 елның 25 декабрдәгә Пр-1440 номерлы Россия Федерациясе президенты күрсәтмәсе;

РФ Хөкүмәтенә «Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» 23.10.1993 ел, №1090 карары (2016 ел, 21 гыйнвар редакциясендә);

«2030 елга кадәр чорга Россия Федерациясе транспорт стратегиясенә яңа редакциясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2014 елның 11 июлдәгә 1032-р номерлы күрсәтмәсе;

Транспорт инфраструктурасын финанслауны бәяләү

Юллар челтәренә торышы аны карап тоту, ремонтлау һәм капитал ремонт эшләрен вакытында башкару сыйфатына, тулылыгына һәм чикләнгән күләмнәре шартларында, финанс ресурсларын финанслау һәм бүлү күләмнәренә турыдан-туры бәйле.

Юл тармагын рәсми рәвештә теркәп булмау, хәрәкәтнең ешлыгы даими рәвештә үсү шартларында транспорт чараларының йөк ташу дәрәжәсе арту ягына таба үзгәрүе юл өслеге жимерелүгә, ремонтта срокларны үтәмәүгә, ремонтланмаган участоклар саны артуга һәм жимерелгән автомобиль юллары озынлыгы артуга китерә. Нәтижәдә, юллар жимерелә һәм аларны ремонтлау бәясе яңа юллар төзү бәясе белән тигезләшә.

Гамәлдәгә юлларның һәм алардагы ясалма корылмаларның сакланышы күбесенчә аларны ел буга карап тотуга бәйле, бу автомобиль юлларының конструктив элементларының вакытыннан алда жимерелүен һәм тузуын кисәтү,

шулай ук аларның агымдагы транспорт-эксплуатация торышын саклау буенча чаралар комплексын үз эченә ала. Билгеләнгән сезонлы эшләрнең тиешле нормативларын үтәү юлларны норматив таләпләргә җавап бирә торган, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итә торган стандартларга туры килерлек хәлдә сакларга мөмкинлек бирә.

Автомобиль юлларын ремонтлауның һәм карап тотуның күләме җитәрлек булмау юлларның техник-эксплуатация күрсәткечләренә тискәре йогынты ясап кына калмый, ә икътисадый транспорт чыгымнарын да арттыра, жирлекара һәм авыл территорияләренең транспорт белән тәмин ителешен чикли, шул рәвешле социаль өлкәдә хәл катлаулана, халыкка яшәү өчен уңайлы мохит булмау, профилактик медицина ярдәмен вакытында күрсәтмәү, мәктәп автобусларының даими йөри алмавы, рейс маршрутлары булмау кебек канәгатьсезлекләр тудыра.

Моннан тыш, канәгатьләнелерлек булмаган юл шартлары һәр сигезенче очракта теркәлгән юл-транспорт һәлакәтләре (алга таба - юл-транспорт һәлакәтләре) барлыкка килүгә китерә.

3. Транспортка булган ихтыяжны фаразлау, халыкның хәрәкәт итү һәм йөкләр ташу күләмнәрен һәм характерын үзгәртү

3.1 Социаль-иқтисадый һәм шәһәр төзелеше үсеше фаразы

Планлаштыру проекты белән берләштерелгән исәп-хисап мәғлүматларына караганда, демографик вәзгыять буенча түбәндәге чишелеш тәкъдим ителә: халык саны исәп-хисап чорына (2030 ел) 1043 кеше тәшкил итәчәк, беренче чиратта (2025 ел)- 1068 кеше.

Урта Курса авыл жирлегендә 2030 елга кадәр чорга халык саны үзгәрү фаразы Урта Курса авыл жирлегендә халык саны турында факттагы мәғлүматлар нигезендә, шулай ук халыкның женес һәм яшь буенча бүленеше турындагы белешмәләр нигезендә төзелде. Урта Курса авыл жирлегендә халык саны үзгәрү фаразы 9 нчы таблицада бирелгән.

Программаны гамәлгә ашыру чорында халык саны кимү тенденциясе фаразлана.

9 нче таблица

№	Күрсәткечләр	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2030
1	Урта Курса авыл жирлеге халкының гомуми саны	1093	1088	1083	1078	1073	1068	1063-1043

Генераль план нигезендә, шәхси торак төзелешендә функциональ зоналарын формалаштыруга бәйлә рәвештә, гомуми мәйданы 2,29 га булган торак төзелеше мөмкинлеге булган территорияләр бүлөп бирү каралган, шул исәптән:

- урта Курса авылында (көнъяк-көнчыгыш өлешендә): 1,7 га;
- Корайван авылында (көнъяк-көнчыгыш өлешендә): 0,59 га.

Күрсәтелгән территорияләрне үзләштерүгә бәйлә торак фонды күләме үсеше 1,15 мең кв. м торак мәйданын тәшкил итәргә мөмкин. Торак фонды

күлөмө арту шартлы рәвештә кабул ителгән күрсәткечлөргә нигезлэнгән: шәхси торак төзелеше өчен жир кишәрлеге мәйданы 1500 кв. м (15 сутый) һәм 100 кв. м га тигез булган торак йорт мәйданы; коттедж төзелешләренең торак берәмлекләре составында төрле функциональ билгеләнештәге территорияләренең норматив нисбәте (коттедж бистәсе өчен торак төзелеше өлеше 75 % тәшкил итә) 42.13330.2011 СНиП 2.07.01-89 Актуальләштерелгән редакция 2.07.01-89*. "Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2011. белән кабул ителә.

Торак төзелешен үстерү шулай ук төзелешнең тыгызлыгын арттыру һәм файдаланылмаган территорияләрне үзләштерү исәбенә мөмкин.

3.2 Авыл жирлеге территориясендә транспортка булган ихтыяж, транспорт төрләре буенча йөкләр ташу һәм йөрү күләмнәре һәм характеры фаразы

Авыл жирлегендә социаль-демографик хәлгә анализ ясау шуны күрсәтә: транспортка булган ихтыяж, халыкның Урта Курса авыл жирлеге территориясендә хәрәкәт итү күләме һәм характеры үзгәрү планлаштырылымый.

Авыл жирлеге территориясендә предприятиеләр булмау һәм аларның хужалык эшчәнлеген саклап калу сәбәпле, хисап чорына йөк транспортының интенсивлыгы элеккечә калачак.

3.3 Авыл жирлеге территориясендә булган транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү фаразы

Халыкның транспортка булган ихтыяжы буенча тотрыклы вәзгыять Урта Курса авыл жирлегендә транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасына зур үзгәрешләр керүне күздә тотмый.

Авыл жирлегендә АЗС бар. Автоюгычлар һәм автосервислар юк.

Автозаправка станцияләре, техник хезмәт күрсәтү станцияләре һәм шәхси жиңел автомобильләрне даими саклау урыннары белән тәэмин ителешкә карата таләпләр СП42.13330.2011 «Шәһәр төзелеше. Авыл һәм авыл жирлекләрен

планлаштыру һәм төзү. СНИП актуаль редакциясе 2.07.01-89 "11.27 п. буенча, АЗСка ихтыяж 1200 жиңел автомобильгә бер ягулык салу колонкасы;

-11.26 п. буенча, техник хезмәт күрсәтү станцияләренә ихтыяж 200 жиңел автомобильгә бер пост тәшкил итә;

▪ 11.19 п. нигезендә, автомобильләрене даими саклау өчен ябык һәм ачык автостоянкалар белән гомуми тәмин ителеш шәхси жиңел автомобильләренең исәп санының 90% ын тәшкил итәргә тиеш.

Бүгенге көндә гаражлар төзү таләп ителми, чөнки торак йортларда шәхси жиңел автомобильләрене даими саклау урыннарына ихтыяжны тәмин итә торган йорт яны кишәрлекләре бар.

3.4 Авыл жирлегенең юл челтәрен үстерү фаразы

Муниципаль программаны гамәлгә ашыру автомобиль юлларын ремонтлаганда, капитал ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә яңа технологияләр һәм материаллар куллану, юл хәрәкәтен оештыру проектларын эшләү һәм яңарту исәбенә юл өслекләренең сыйфат характеристикаларын, автомобиль юлларының гамәлдәге челтәрен сыйфатлы итеп тотарга һәм юл хәрәкәте иминлеген үстерергә мөмкинлек бирәчәк.

Яңа сәнәгать һәм торак төзелеше территорияләрендә автомобиль юллары төзүнең кирәклегә һәм чираты йорт салучы тарафыннан билгеләнә һәм гамәлгә ашырыла.

3.5 Автомобильләшү дәрәжәсе фаразы, юл хәрәкәте параметрлары

2030 елга кадәр авыл жирлегендә яшәүчеләрнең шәхси жиңел автомобильләр белән тәмин ителеше елына 10-11%ка артачак, бу исә транспорт агымының интенсивлыгы үзгәрүгә артык йогынты ясамаячак.

Урта Курса авыл жирлегендә 2021 елдан 2030 елга кадәр юл хәрәкәте параметрларында үзгәрешләр фаразланмый.

3.6 Юл хэрэгэте иминлеге күрсэткечлэре фаразы

2020 елда Урта Курса авыл жирлеге территориясендә юл-транспорт һәлакәтлэре турында мәгълүмат юк.

Юл-транспорт һәлакәтлэренең төп сәбәплэре сайлаган тизлекнең юл шартларына туры килмәве, каршы як хэрәкәт полосасына чыгу. Юл-транспорт һәлакәте төрлэре арасында беренче урында - аву, икенче урында- бәрелешү, юлдан читкә төшү тора.

Киләчәктә хәлнең түбәндәге сәбәпләр аркасында начараюы мөмкин:

- халыкның даими үсеп торган хэрәкәтләнүе;
- юл хэрәкәтендә катнашучылар тарафыннан юл хэрәкәте иминлеге

таләплэрен массакуләм үтәмәү:

- автомобиль юлларының торышы канәгәтләнәрлек булмау;
- юл хужалыгының техник дәрәжәсе житәрлек булмау;
- юл хэрәкәтен оештыруның техник чаралары камил булмау.

Вәзгыятьнең тискәре үсешенә юл куймас өчен:

-Урта Курса авыл жирлегенең урам-юл челтәрендә гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында юл хэрәкәте иминлеген тәэмин итүнең заманча системасын булдыру;

- халык арасында, шул исәптән балигь булмаганнар арасында хокукый аңны арттыру һәм начар тәртипне кисәтү;
- гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын төзекләндерү дәрәжәсен күтәрү - юлларда юл хэрәкәтен оештыру чаралары (юл билгеләре, ясалма полицейскийлар) урнаштыру кирәк.

3.7 Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә һәм халыкның сәламәтлегенә тискәре йогынтысы фаразы

Транспортның әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтысын киметү өлкәсендә транспорт инфраструктурасының бурычлары:

- транспортның кеше сәламәтлегенә зарарлы йогынтысын барлык транспорт төрлэре калдыклары күләмен азайту хисабына киметү;

- транспорт чараларының экологик чиста ягулык төрләрэнә күчүен мотивацияләү.

Транспортның әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтысын һәм зыяны киметү өчен:

- транспортның һава һәм су тирәлегенә һәм кеше сәламәтлегенә зарарлы йогынтысын экологик куркынычсыз транспорт чаралары куллану исәбенә киметү;

- альтернатив чыганаклы (нефть булмаган) ягулык-энергетика ресурсларында эшли торган транспорт чаралары куллануны стимуллаштыру.

Автотранспорт чаралары саны арту һәм автомобиль юлларында хәрәкәт интенсивлыгы арту шартларында, транспорт-юл комплексының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтысын киметү өчен түбәндәге чараларны тормышка ашыру күздә тотыла:

- гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын карап тотуның, бигрәк тә кышкы чорда бозлавыкка каршы материалларның тискәре йогынтысын киметергә мөмкинлек бирә торган яңа ысулларын эшләү һәм гамәлгә кертү;

- автомобиль юлларын зарарлы йогынтылардан саклау чаралары белән, тирә-юнь территорияләрнең пычрану дәрәжәсен киметү өчен, шул исәптән автомагистральләр буйларында, ясалма һәм үсемлекләрдән киртәләр кулланып төзекләндерү.

Әлеге чараларны тормышка ашыру автомобиль юлларын проектлау, төзү, ремонтлау һәм карап тотуга экологик таләпләрне арттыру нигезендә башкарылачак.

Бу өлкәдә төп бурыч булып автотранспорт чараларын чыгару күләмен, автомобиль юлларын төзегәндә, реконструкцияләгәндә, ремонтлаганда һәм карап тотканда калдыклар санын киметү тора.

4. Транспорт инфраструктурасын үстерүнең принципаль вариантлары һәм транспорт инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләр буенча бәяләү

Программаны эшләүнең һәм киләчәктә гамәлгә ашыруның юнәлешләрен билгеләүче төп факторлар:

- авыл жирлегенең социаль-иқтисадый үсеш тенденцияләре торак базарын, хезмәт күрсәтү һәм сәнәгать өлкәләрен үстерү белән характерлана;
- транспорт инфраструктурасының гамәлдәге системасы торышы;
- киләчәктә гражданнарның торак шартларын яхшыртуга юнәлдерелгән азкатлы йортлар төзү;

Куелган максатларны гамәлгә ашыру һәм Программа бурычларын хәл итү, планлаштырылган күрсәткечләргә һәм индикаторларга ирешү өчен үзара бәйләнгән чаралар комплексын үтәү каралган.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының озынлыгын норматив таләпләргә туры килерлек итеп арттыруны күздә тоткан бурыч кысаларында, автомобиль юлларының хәрәкәт тыгыз булган өлешләрен реконструкцияләү, күчмә типлы юл өслекле урыннарын бетерү һәм реконструкцияләү, аларның характеристикаларын калган урыннардагы юл параметрларына туры китерү, хәрәкәт иминлеген арттыру, йөк ташу, файдалану вакытын һәм эксплуатация ышанычлылыгын арттыру максатыннан, юлларны реконструкцияләү чаралары каралган.

Гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының тотрыклы эшләвен тәэмин итү чараларын күздә тоткан бурыч кысаларында, муниципаль милектәге күчәмсез милек объектларына хокукларны дәүләт теркәвенә алу максатыннан, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары юл буе полосаларын урнаштыруга һәм аларны жирлеккә кертүгә, юл хужалыгын мәгълүмати тәэмин итүгә, гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын тәэмин итүгә, Программаны гамәлгә ашыруны хокукий тәэмин итүгә юнәлдерелгән эшләр башкаруга һәм хезмәтләр

күрсөтүгө юнөлдөрөлгөн программаның муниципаль заказчысы бурычларын гамөлгө ашыруны оештыру һәм хокукий ярдәм итү чаралары билгеләнгән.

Программа чараларын нәтижәле гамөлгө ашыруның нигезе - анда катнашучыларның барысын да төгәл һәм урынлы мәгълүмат белән тәмин итү. Мәгълүмат белән тәмин итү чараларының төп бурычлары түбәндәгеләр:

□ юл хужалыгы белән ышанычлы идарә итү һәм программа чараларын гамөлгө ашыруга жәлеп ителгән юл оешмалары һәм предприятиеләре эшчәнлегенә нәтижәле контрольлек итү, шулай ук юллардан файдаланучыларга хезмәт күрсөтү сыйфатын яхшырту максатыннан бердәм мәгълүмати киңлек булдыруга ярдәм итү;

□ юл оешмаларын программа чараларын гамөлгө ашыру буенча кирәкле мәгълүмат белән тәмин итү;

□ программа үтәлеше һәм аның йомгаклары турында халыкка мәгълүмат житкерү, шулай ук аның максатларын һәм бурычларын аңлату.

Программада магистраль урам-юл челтәрен гамәлдәге нормативларга туры китерү буенча тәкъдимнәр бирелә.

Авыл жирлегендә урам челтәренең төп хисап параметрлары 42.13330.2011 “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2011. белән кабул ителә.

Урам-юл челтәрен төзү нигезенә муниципаль берәмлек территориясендә һәм районнар арасында бөйләнешләр санын арттыру һәм авыл жирлегенә урам-юл челтәрен төбәкнең юл системасына кертү идеясе салынган.

Урамнарның дәрәжәләре буенча иерархиясендә аларның һәркайсының аркылы профиле үтәлергә тиеш.

10 нче таблица

Авыл урамнары һәм юллар категорияләре	Төп билгеләнеш	тизлек, км/сәг	Хәрәкәт полосасының киңлеге, м	Хәрәкәт полосалары саны	Тротуарның жәяүлеләр өлешенең киңлеге, м
Бистә юлы	Авыл Советының гомуми челтәрнең тышкы юллары белән бөйләнеше	60	3,5	2	-
Төп урам	Торак территорияләренә	40	3,5	2	1,5-2,25

	иҗтимагый үзәк белән бәйләнеше				
Торак төзелешендәге урамнар:					
төп	Торак территорияләре эчендә төп урам белән бәйләнеш	40	3	2	1,0-1,5
икенчел	Төп торак урамнар арасындагы бәйләнеш	30	2,75	2	1
узу юлы	Квартал түрндә урнашкан торак йортларның урам белән бәйләнеше	20	2,75-3,0	1	0-1,0
хужалыкка узу юлы	Терлекләргә һәм йөк транспортын йорт янына китерү	30	4,5	1	-

Юл чишелеше киңлеге, тибы һәм хәрәкәтнең төп юнәлешләре үзгәрешсез калырга тиеш. Муниципаль берәмлекнең комплекслы транспорт схемасын эзерләгәндә, әлеге аркылы профильләр һәм чишелешләр схемалары төзәтелгә мөмкин.

Яңа торак төзелгән районнарда урам һәм юллар проектлаганда, кызыл сызыкларда урамнарның проект киңлеген сакларга кирәк, бу алга таба жир кишәрлекләргә алу һәм урамнарны киңәйтү максатыннан капитал төзелеш объектларын жимермәү мөмкинлеге бирәчәк. Проектта урамнар рельефта норматив авышлыklarны үтәү таләбе буенча төзелгә тиеш. Катлаулы геоморфологик факторлар булу сәбәпле, төп урамнарны проектлауга һәм төзүгә аерым игътибар бирергә кирәк.

5. Транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чаралары исемлеге, транспорт объектларының техник-икътисадый параметрлары, чараларны гамәлгә ашыру чираты

Программаның максатларын һәм бурычларын хәл итү жирлекнең транспорт инфраструктурасы системасы торышын һәм үсешен һәркем күзәтә

алырлык максатчан индикаторлардан чыгып эшлэнэ торган чараларны гамэлгэ ашыру юлы белэн тээмин ителэ.

Эшлэнгэн Програма чаралары аларның актуальеге дэрэжэсе буенча системалаштырылган.

Конкрет объектта чаралар исемлеге проект-смета документларын эшлэгәннэн соң төгэллэштерелэ.

Чараларның бэясе, инде үткэрелгэн шундый ук чаралар бэясенэ нигезлэнep, якынча билгелэнгэн.

Программаны гамэлгэ ашыру механизмы авыл жирлегендэ гомуми кулланылыштагы жирле эһемияттэге автомобиль юлларын тикшерү, карап тоту, ремонтлау, паспортлаштыру, тротуарларны проектлау һәм төзү буенча үткэрелэ торган чаралар системасын, юл хэрэкэте иминлеген тээмин итү (юл билгелэрен сатып алу һәм урнаштыру), халыкка транспорт хезмэте күрсэтүне оештыру чараларын үз эченэ ала.

5.1 Транспорт төрлэре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары

Транспорт төрлэре буенча транспорт инфраструктурасы структурасына үзгэрешлэр кертү планлаштырылмый.

5.2 Гомуми файдаланудагы транспортны үстерү, транспорт-күчеш төеннэре ясау чаралары

Гомуми файдаланудагы транспортны үстерү, транспорт-күчеш төеннэрен булдыру буенча үзгэрешлэр кертү планлаштырылмый.

5.3 Жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктураны үстерү чаралары, бердэм паркларны үстерүне дә кертеп

Автомобильлэшү үсү белэн автомобильлэрне озак һәм вакытлыча саклау урыннары - гаражлар, автостоянкалар, СТО, автозаправка станциялэренэ ихтыяж арта.

Исәп-хисап срогына автозаправка станцияләре һәм парковка тукталышлары санын арттырырга кирәк, бу жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктура сыйфатын яхшыртуга китерәчәк.

5.4 Жәяүлеләр һәм велосипедта йөрү инфраструктурасын үстерү чаралары

Жәяүлеләр һәм велосипедта йөрү инфраструктурасын үстерү буенча планлаштырылган чаралар каты өслекле тротуарларны проектлауны һәм төзүне үз эченә ала.

Велосипед хәрәкәтен үстерү чаралары, финанс чараларының житмәве сәбәпле, өстәмә чаралар булып кала, жирле бюджеттан өстәмә керемнәр кергәндә яисә башка чыганақлардан финанслау мөмкинлеге барлыкка килгәндә гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5.5 Йөк транспорты, коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чаралары өчен инфраструктураны үстерү чаралары

Йөк транспорты, коммуналь һәм юл хезмәтләренең транспорт чаралары өчен инфраструктураны үстерү чаралары планлаштырылмый.

5.6 Гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юллары чөлтәрен үстерү чаралары

Әлеге бүлек буенча башкарылырга тиешле чаралар:

- гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының хәзерге чөлтәрен, шул исәптән урам-юл чөлтәрен дә ремонтлау, аларның транспорт-эксплуатация торышын яхшырту;
- урамнарда машина юллары төзү һәм реконструкцияләү;
- авыл жирлеге чикләрендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының сакланышын тәэмин итү;

Авыл жирлеге территориясендә транспортны кую һәм озак вакытлы саклау урыннарын оештыру нигездә предприятияләр территорияләрендә һәм авыл жирлегендә яшәүчеләрнең йорт яны территорияләрендә гамәлгә ашырыла.

Жирлектә гараж-төзелеш кооперативлары юк.

Алга таба халыкның автомобильләшү дәрәжәсе арту фаразлануын исәпкә алып, ижтимагый билгеләнештәге биналар янында автомобильләр кую урыннарын оештыруны күздә тотарга кирәк.

5.7 Юл хәрәкәтен оештыру, шул исәптән юл хәрәкәте иминлеген үстерү, юлларның яисә аларның өлешләренә йөкләнешен киметү буенча комплекслы чаралар

Юл хәрәкәте иминлеге буенча чаралар комплексын эшләү һәм гамәлгә ашыру кешенең тормышына куркыныч янаган авария очраклары барлыкка килү сәбәпләрен бетерергә мөмкинлек бирәчәк.

Автомобиль юлларын карап тоту чаралары: бүленгән полосаларны, юл читләрен, откос һәм аеру полосаларын чисталыкта һәм тәртиптә тоту; аларны чүп-чардан һәм чит предметлардан чистарту; зарарланган урыннарны туфрак өстәп һәм үлән чәчеп тигезләү; дренаж кисемнәре төзү; су басуга каршы чаралар; автомобиль юлларыннан төшүләрне (автомобиль юлларына менү) бетерү; бүленгән полосаның чикләрен билгеләү элементларын тәртиптә тоту; тротуарларны чистарту һәм тәртиптә тоту; тротуарларны карап тоту, тротуарлардагы житешсезлекләренә бетерү; автомобиль юлларында юл элементларын буяу һәм төзекләндерү, аларны чистарту һәм тәртиптә тоту; стойкаларны, юл билгеләрен чистарту һәм юу, зарарланган юл билгеләрен һәм стоякларны алыштыру, яңа юл билгеләре куюны планлаштыру.

Юлларны кышын карап тоту эшләренә түбәндәгеләр керә: даими кар саклый торган корылмаларны карау; механикаштырылган кар чистарту, автомобиль юлларын кар көртләреннән арындыру, кышкы бозлавыкка каршы көрәш, юл читендәге кар өемнәрен жыештыру; карларны төяп алып китү; бозлавыкка каршы материаллар сибү; төзекләндерү элементларын кардан һәм боздан даими чистарту; автомобиль юлларында, шул исәптән ясалма корылмаларда, бозлавыкка каршы көрәш.

Урта Курса авыл жирлегендә автомобиль юлларын ремонтлау автомобиль юллары озынлыгын саклауга ярдәм итәчәк, аларның транспорт-эксплуатация торышы күрсәткечләре стандартларының заманча таләпләренә туры киләчәк.

Ремонт барышында түбәндәге чаралар үткәрелә: юл кырыйларын ныгыту; искергән өслекләрне яңадан торгызу, шул исәптән иске өслек материалын кабат куллануны тәэмин итә торган ысуллар белән; камилләштерелгән өслекләр кырыйлары буйлап бордюрларны ремонтлау, ныгыту полосаларында һәм юл кырыйларында өслекләрне ремонтлау; терәкләрнең аерым элементларын алыштыру; киртәләрне, култыксаларны һәм тротуарларны алыштыру; төрле дәрәжәләрдәге жәяүлеләр кичүләрен торгызу; проект документациясен эшләү; төзелеш контроле, авторлык һәм техник күзәтчелек; проект документациясенә экспертиза ясау.

Хисап срогына юл хәрәкәтен оештыру буенча чаралар үткәрү халыкка транспорт хезмәте күрсәтүнең сыйфатын һәм иминлеген арттырырга мөмкинлек бирәчәк.

Программаны гамәлгә ашыруга ярдәм итүче чаралар:

1. төзелеш өчен бирелә торган участокларда жәмәгать билгеләнешендәге биналарның проект сыйдырышлылыгы нигезендә кирәкле сандагы парковка урыннары ясауны административ чаралар белән тәэмин итү (бөтен чор);
2. хезмәт күрсәтү объектлары янында автотукталышлар төзү (бөтен чор);
3. иң күп жыелу урыннарында ижтимагый машина кую урыннары төзү (беренче чиратта - хисап срогы).

Программада жәяүлеләр өчен юллар системасы да каралган.

Программада халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен киртәләрсез мохит булдыру каралган. Бу максаттан, жәмәгать биналарын проектлаганда норматив тайпылышларсыз пандуслар, тротуарларның камилләштерелгән капламалары һәм киртәләрсез мохит булдыру буенча билгеләнгән барлык таләпләр үтәлергә тиеш.

Киртәләрсез мохит тудыру буенча чаралар:

1. күбесенчә жәяүлеләр йөри торган урамнар системасын формалаштыру (исәпләү срогы - перспективада);

2. магистраль урамнарның аркылы профилендә велосипед юллары салу (исәп срогы - перспективада);
2. йорт салучыларны киртэләрсез мохит булдыру таләпләрен үтәүнең административ чаралары белән тәэмин итү (бөтен чор).

Нәтижәле конкурентлыкка сәләтле транспорт системасын булдыру өчен өч төп нәрсә кирәк:

- конкуренциягә сәләтле югары сыйфатлы транспорт хезмәтләре күрсәтү;
- югары житештерүчәнлекле транспорт инфраструктурасы һәм конкуренциягә сәләтле югары сыйфатлы транспорт хезмәтләре белән тәэмин итәрлек дәрәжәдә кирәкле транспорт чаралары;
- транспорт хезмәтләренең тәкъдим ителеш дәрәжәсен ихтыяждан күбрәк итү өчен шартлар тудыру (югыйсә көндәшлек булмаячак).

Халыкны ел әйләнәсе файдалана алырлык бердәм юл челтәрен булдыруны күздә тоткан бурыч кысаларында, күрше торак пунктлар, муниципаль берәмлекләр, төбәк һәм федераль әһәмияттәге юллар белән тотрыклы транспорт элементләрен формалаштыруга юнәлтелгән чаралар каралган.

Программада тышкы транспортны үстерү өлешендә түбәндәге чаралар булачак:

1. муниципаль берәмлекнең территориаль планлаштыруда федераль һәм региональ әһәмияттәге автомобиль юлларын төзү һәм реконструкцияләү чаралары (бөтен чор);

2. автомобиль юлларын перспективалы төзү коридорларын планлаштыру һәм резерв проектлар эзерләү (бөтен чор);

3. жирле үзидарә органнары вәкаләтләре кысаларында федераль һәм региональ әһәмияттәге автомобиль юлларының бүленгән һәм саклау зоналарыннан файдалану режимын (бөтен чорны) үтәүне тәэмин итү.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юллары буйлап хәрәкәт ышанычлылыгын һәм иминлеген арттыру чараларын үз эченә алган бурыч кысаларында, автомобиль юлларын төзекләндерү дәрәжәсен күтәрүгә, хәрәкәтне оештыруның интеллектуаль системаларын булдыруга, юл хужалыгы өлкәсендә күзәтчелек-

контроль эшчэнлеген үстөрүгө һәм автомобиль транспорты һәм юл хужалыгы объектларының транспорт иминлеген тээмин итүгө юнәлдерелгән чаралар каралган. Урта Курса авыл жирлегенең гомуми файдаланудагы юлларның иминлеген тээмин итү буенча планлаштырылган чараларны гамәлгә ашыруга акчалар әлеге Программада каралган гомуми капитал кертемнәр суммасының 10%ын тәшкил итәчәк.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында иминлек дәрәжәсен күтәргә жәяүлеләр кичүләрен төзекләндерү, автомобиль юллары участокларын яктырту, ясалма тигезсезлекләр, юл билгеләре, светофорлар урнаштыру һәм башка чаралар билгеләү исәбенә ирешү күздә тотыла.

Федераль әһәмияттәге автомобиль юллары буйлап йөк ташуны гамәлгә ашыручы транспорт чаралары турында мәгълүмат жыю һәм эшкәртү комплексын кертү йөк агымнарын исәпкә алуны һәм анализлауны тээмин итәргә, юл челтәрен үстөрү буенча карарлар кабул итүнең нигезлелеген арттырырга, шулай ук йөк ташучыларга карата билгеләнгән кагыйдәләрне бозган өчен административ йогынты чараларын кулланарга мөмкинлек бирәчәк.

Транспорт иминлеген тээмин итү чаралары автомобиль транспортын һәм юл хужалыгы объектларын террорчылыктан саклауны тээмин итү, заманча жиһазларны һәм иминлекне тээмин итү технологияләрен гамәлгә кертү чараларын күздә тотта.

Юл билгеләре һәм күрсәткечләр кую хәрәкәттә катнашучыларның мәгълүматлылыгын яхшыртчак, транспорт агымнарын көйләүне һәм юлда иминлекне тээмин итәчәк.

Автомобиль юлларын карап тоту чараларының нәтижәсе булып аварияләрне киметү, юл өслегенең куллану вакытын арттыру, иминлек дәрәжәсен күтәрү тора.

Территориядә юл хәрәкәте иминлеген арттыру максатларына ирешү түбәндәге чараларны гамәлгә ашыру исәбенә планлаштырыла:

- массакулэм мэгълүмат чараларыннан файдаланып, юл хэрэкэте иминлеген тээмин итү месьэлэлэре буенча халык арасында аңлату һәм кисәтү-профилактика эшлэре алып бару;
- юл хэрэкэте иминлеген арттыру чараларын мэгълүмати-пропаганда белән тээмин итү;
- балаларның юл-транспорт жэрэхэтләнүен профилактикалау;
- юл хэрэкэте иминлеген тээмин итү чараларының үтөлешен тикшереп торуны тээмин итү;
- мектеп автобусларының куркынычсызлыгын арттыру;
- урамнарда һәм юлларда үзеңне дөрес тоту тәрбияләнүең максатчан системасын үстерү;
- дәүләт техник тикшерүе вакытында пассажир ташучы юридик затларның машина йөртүчелэренең юл йөрү кагыйдэлэре буенча белемнэрен тикшерү;
- машина йөртүчелэрне эзерләүче учреждение һәм оешмаларны тикшереп торуны тээмин итү;
- медицина хезмәткэрлэре көче белән «Исерек халәткә медицина тикшерүе турында» 2003 елның 14 июлендәге 308 номерлы боерыгы таләплэре нигезендә, пассажирлар һәм йөк ташуны гамәлгә ашыручы транспорт чаралары йөртүчелэренең агымдагы медицина күзәтүе уздыру;
- эзләү-коткару формированиелэре коткаручыларын эзерләү, укыту һәм аттестацияләү;
- транспорт чараларының һәм жэяүлелэрнең хэрэкэтен оештыру системасын үстерү һәм юл шартларының иминлеген арттыру;
- юл-транспорт һәлакәтлэрендә зыян күрүчелэргә ярдәм күрсәтү системасын үстерү;
- авария очракларын кисәтү эшчәнлеген оештыру.

6. Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларын финанслауның күләмнәрен һәм чыганаclarын транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган күләмен бәяләү

Программаның төп максаты - авыл халкы өчен транспорт комплексы хезмәтләреннән файдалану мөмкинлеген һәм иминлеген арттыруны тәмин итүче заманча транспорт инфраструктурасын үстерү.

Программаны финанслау Урта Курса авыл жирлегә бюджеты һәм төбәк бюджеты акчалары исәбенә гамәлгә ашырыла. Программаны финанслауның еллык күләмнәре тиешле финанс елына авыл жирлегенә расланган бюджеты нигезендә һәм өстәмә финанс чыганаclarын исәпкә алып билгеләнә.

Автомобиль юлларын карап тотуга һәм ремонтлауга бюджет ассигнованиеләренә ихтыяж жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тотуга, ремонтлауга һәм капитал ремонтлауга акча чыгымнары нормативлары, жирле бюджеттан ассигнованиеләр күләмен билгеләгәндә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын тотуга, ремонтлауга һәм капитал ремонтлауга акча чыгымнарын исәпләү кагыйдәләре нигезендә билгеләнә.

Автомобиль юлларын карап тотуга каралган бюджет йөкләмәләре күләме жирле бюджеттан ассигнованиеләр күләмен билгеләгәндә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тотуга, ремонтлауга һәм капитал ремонтлауга тотылган чыгымнар нормативлары нигезендә билгеләнгән ихтыяждан түбәнрәк булган очракта, муниципаль заказчы смета исәпләүләрен эшли, аларда региональ автомобиль юлларын карап тотканда үтәлергә тиешле эшләр төрләрен һәм аларны финанслауның факттагы күләменә карата үтәү ешлығы коэффициентларын билгели.

Автомобиль юлларын карап тотуга смета исәпләрен эшләгәндә түбәндәге өстенлекләр исәпкә алынырга тиеш:

Юл хәрәкәте иминлегенә йогынты ясый торган эшләр башкару, шул исәптән тотып тора торган киртәләренә, юл билгеләрен торгызу һәм алыштыру,

чит предметларны машина юлыннан жыю, кар чыгару һәм кышкы бозлавык белән көрәш, өслекләрнең чокырларын ремонтлау;

- автомобиль юлы элементларының һәм аның составына керүче юл корылмаларының хезмәт итү чорына йогынты ясый торган эшләр башкару, шул исәптән юл корылмаларын, жир өслеген, су агу элементларын торгызу, автомобиль юлының бүленгән полосасын норматив халәتكә китерү.

Урта Курса авыл жирлеге администрациясе раслаган проектлар яисә катнаш исәпләүләр автомобиль юлларын карап тоту һәм ремонтлау эшләр башкаруның еллык планнарын формалаштыру өчен нигез булып тора.

Автомобиль юлларын карап тоту һәм ремонтлау максатчан программалар нигезендә бюджет ассигнованиеләре чикләрендә Урта Курса авыл жирлеге администрациясе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Чараларның бәясе, инде үткәрелгән шундый ук чаралар бәясенә нигезләнеп, якынча билгеләнгән.

Программа чараларын финанслау күләмнәре 11 нче таблицада күрсәтелгән.

11 нче таблица - чараларны финанслау күлөмө

Чаралар атамасы	Бәясе - мең сум.	Еллар буенча программаны гамәлгә ашыру бәясе, мең сум										
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Гомуми файдаланудагы жирле эһәмиятле автомобиль юлларын карап тоту һәм аларның иминлеген тәэмин итү һәм башка түләүләр, товарлар сатып алулар, эшләр башкару, хезмәт күрсәтүләр оештыру	5913,93	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	1075,26
Барлығы:	5913,93	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	537,63	1075,26

Урта Курса авыл жирлеге буенча капитал салуларга ихтыяжның гомуми күлөмө 5 913,93 мең сум тәшкит итә, бюджет акчалары шактый өлешне алып тора.

Программаның конкрет чаралары һәм аны финанслау күлөмнәре ел саен тиешле финанс елына жирле бюджет проектын формалаштырганда аныкланырга мөмкин.

7. Транспорт инфраструктурасын үстерү вариантын гамэлгә ашыруга тәкъдим ителә торган транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларының нәтижәлелеген бәяләү

2021 - 2030 елларга Урта Курса авыл жирлегенең транспорт инфраструктурасы системасын комплекслы үстерү программасын эшләүнең юнәлешләрен билгеләүче төп факторлар булып жирлекнең халык санын арттыру, торак базарын, хезмәт күрсәтү өлкәләрен үстерү белән характерлана торган социаль-икътисадый үсеш тенденцияләре тора.

Чаралар транспорт инфраструктурасы системасының торышын һәм үсеш характеристикасын, аны эксплуатацияләү шартларын һәм программа чараларын гамэлгә ашыруның нәтижәлелеген һәркем файдалана алырлык күзәтүдән һәм үлчәүдән гыйбарәт максатчан индикаторлардан чыгып эшләнде.

Программага кертелгән оештыру чараларын һәм инвестиция проектларын үтәү, аларны гамэлгә ашыруның һәм жирле административ укуларга ярдәм итүнең нәтижәле механизмнарын эшләү шартларында, Урта Курса авыл жирлеге муниципаль берәмлеге транспорт инфраструктурасының максатчан күрсәткечләренә исәп-хисап чорына ирешергә мөмкинлек бирәчәк. Комплекслы үсеш программасын гамэлгә ашыру нәтижәсендә максатчан индикаторларга ирешү жирлекнең транспорт инфраструктурасының булачак моделен характерлый. Программаның максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре 7 нче таблицада күрсәтелгән.

7 нче таблица

№	Чаралар атамасы	Үлчәү	Күрсәткечләрнең перспективасы
---	-----------------	-------	-------------------------------

		берәмле ге	2021	2022	2023	2024	2025	2026 – 2030
1	Гомуми файдаланудагы жирле әһәмиятле автомобиль юлларының норматив таләпләргә җавап бирми торган гомуми файдаланудагы жирле әһәмиятләге автомобиль юлларының озынлыгы өлеше	%	90	85	80	75	75	75
2	Каты өслекле юллар буенча гомуми файдаланудагы автомобиль юллары челтәре белән ел дәвамында даими элементә тәмин итү	%	90	85	80	75	75	75
3	Транспорт-эксплуатация күрсәткеченә карата норматив таләпләргә туры килә торган гомуми файдаланудагы жирле әһәмиятләге автомобиль юлларының озынлыгы өлеше	%	10	15	20	25	25	25
4	Жәяүлеләр юллары озынлыгы	км	-	-	-	-	-	-

Жирлекнең транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларының (инвестиция проектларының) нәтижәләлеген бәяләү - икътисадның һәм транспорт өлкәсенең барлык тармакларын динамикалы үстерү һәм биш стратегик юнәлеш буенча максатларны һәм бурычларны үтәү нигезендә халыкның тормыш сыйфатын яхшырту:

- территорияне икътисады һәм социаль үстерү өчен оештыру-хокукый шартлар булдыру һәм үстерү;
- халыкның тормыш дәрәжәсе үсү;
- икътисады потенциалны үстерү;
- уңайлы социаль климат булдыру;
- тормыш эшчәнлегенә мохитенең сыйфатын үстерү.

Планлаштырыла торган чараларны гамәлгә ашыру нәтижәсендә инвестиция процессының ачыклығын, потенциал инвесторлар эзләгәндә бизнес-планнарны һәм башка документларны әзерләү дәрәжәсен һәм, димәк, Урта Курса авыл жирлегә муниципаль берәмлегендә инвестиция активлығының гомуми үсүе көтелә.

Уңайлы социаль климат тудыруның төп нәтижәсе халыкның аз тәэмин ителгән катламнарының тормыш дәрәжәсен күтәрү булырга тиеш.

8. Жирлек, шәһәр округы территориясендә транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендә эшчәнлекне хокукый һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү, институциональ үзгәртеп корулар буенча тәкъдимнәр

Программаны гамәлгә ашыруның функциональ механизмына түбәндәге элементлар керә:

- программа чаралары (проектлар) системасына һәм аларның нәтижәлелегенә план күрсәткечләренә трансформацияләнгән тулаем шәһәр жирлегә хужалык комплексын, аның иң мөһим тармак һәм тармакара комплексларын үстерүнең структур сәясәте пропорцияләрен стратегик планлаштыру һәм фаразлау (стратегик юнәлешләрне, темпларны, пропорцияләрен билгеләү);
- Стратегик максаттан чыгып, озак сроклы региональ һәм муниципаль программалар (алга таба - функциональ программалар) аша планлаштыру процессларын төзү һәм муниципаль функциональ программалар кысаларында программа бюджетын үтәү, шулай ук шәһәр жирлегә территориясендә гамәлгә ашырыла торган чараларны үз эченә алган региональ функциональ программаларны үтәүгә күчү; һәрбер функциональ программа кысаларында куелган максатларга һәм үсешнең стратегик максатларына реаль йогынты ясауга ирешүне мониторинглау;
- Программаның финанс-кредит механизмын үз эченә алган йогынтының икътисадый коралы- аны матди-техник тәэмин итү һәм программа чараларын үтәүне стимуллаштыру;
- Икътисадый үсешкә йогынты ясауның хокукый нигезләре (Программа проектларын һәм чараларын гамәлгә ашыру барышында федераль, өлкә һәм муниципаль органнар, заказчылар һәм башкаручылар арасындагы мөнәсәбәтләрне жайга сала торган федераль, региональ һәм муниципаль дәрәжәдә хокук куллану механизмнарын һәм норматив хокукый базаны камилләштерү, шул исәптән салым һәм техник жайга салуны камилләштерү чаралары буенча тәкъдимнәр, эшлекле һәм инвестиция активлыгына ярдәм итү

торган федераль, өлкә һәм муниципаль дәрәжәдәге норматив хокукий документлар җыелмасы);

- Программа белән идарә итүне оештыру структурасы (административ-хужалык идарәсе звеноларының составын, функцияләрен һәм килештерелүен билгеләү), шул исәптән Программаны гамәлгә ашыруда катнашучылар арасында Программа максатларына ирешү өчен кирәкле һәм җитәрлек вәкаләтләрне һәм җаваплылыкны бүлү;

- Программаны гамәлгә ашыруда катнашучыларның гамәлләрен төзәтмәләр кертү мөмкинлеге аша Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген даими бәяләп тору.